

A BÜNÖS VAGYON VISSZASZERZÉSÉNEK BÍRÓI GYAKORLATA

Absztrakt

A pályamunka célja a bűncselekményből eredő vagyon felkutatásának, illetve az okozott kár reparációjának vizsgálata, különös tekintettel annak törvényi hátterére, valamint a Győri Ítéltábla régiójában kialakult gyakorlatára. A szerző hangsúlyozza azokat a problémákat, amelyek a bírói gyakorlatban felmerülnek a kötelező anyagi jogi intézkedések és az ezeket megelőző vagyoni jellegű kényszerintézkedések körében. Elsőként nemzetközi vonatkozásban kerül vizsgálatra a vagyonekobbzás, ezen belül is az Európai Unió tagállamain belüli együttműködés, majd részletesen mutatja be a hazai szabályozást. A szerző végül számos jogesetet elemez és következtetéseket von le a problémák lehetséges forrásaira.

Kulcsszavak: bűnös vagyon, ekobbzás, vagyonekobbzás, vagyonfelderítés.

ELŐSZÓ

Az ismertté vált bűncselekmények túlnyomó része a vagyoni viszonyokat sérti. Ezen eljárásokban nagy nehézséget jelent a bűnös úton szerzett vagyon felkutatása, illetve visszaszerzése. Elsődlegesen a büntető eljárás célja a vagyoni sérelem reparálása, nem pedig a bűnös elítéltetése. Különös gondot kell tehát fordítani a bűncselekményekből eredő vagyon felkutatására, illetőleg a bűncselekménnyel okozott kár vagyoni fedezetének biztosítására, melyre a büntető anyagi és eljárásjogi eszközök egyaránt rendelkezésre állnak. Ilyen eszközök a vagyonekobbzás és a zár alá vétel jogintézményei, melyek dolgozatom fő témáját képezik.

Kutatásom alatt számos olyan jogesettel találkoztam, amelyekben az eljáró bíróságok ítéletei, illetve végzései elleni fellebbezés lényeges eleme volt a vagyoni intézkedés. Érdekesnek találtam ezen jogesetek alaposabb vizsgálatát, főként az eljáró bíróságok e körben elkövetett baklövéseit vagy mulasztásait, melyet a másodfokú bíróság igyekezett korrigálni. Továbbá vizsgáltam, hogy mik az első fokon eljáró bíróság, illetve a perbíró lehetőségei, valamint, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre a bűncselekményben szerzett vagyon elvonására. Ezen felül kutatásom részét képezte, hogy a fellebbezésre és a vagyon fedezetének biztosítására milyen alternatívák léteznek.

Statisztikai adatokat gyűjtöttem és vizsgáltam, annak érdekében, hogy lássam, milyen arányban fordulnak elő a bűncselekményeken belül csalás, kábítószerrel való visszaélés, vagy sikkasztás, amely ügyekben a bíróság kötelezően vagyonekobbzást, ennek fedezete biztosítására pedig zár alá vételt alkalmaz.

Tanulmányoztam a hazai, illetve a külföldi jogszabályozást és gyakorlatot is a vagyonekobbzás, a zár alá vétel és az ekobbzás vonatkozásában. A nemzetközi jog tekintetében a témához kapcsolódóan az Európai Unió tagállamai között létrejött bűnügyi együttműködéssel és az Európai Tanács kerethatározataival foglalkoztam. Ezekon felül foglalkoztam a polgári jogi igény érvényesítésével és ezzel összefüggésben a vagyonekobbzás elrendelésének akadályaival is.

Összefoglalóan elmondható, hogy a dolgozatom elsődlegesen a bírói gyakorlatra épül és ezen belül a bűnös vagyon visszaszerzésének vizsgálatára.

1. A VAGYONELKOBZÁS TÖRTÉNETE

1.1. A vagyonekobbzás történeti előzményei Magyarországon

A vagyonekobbzás intézményét már számos középkori államban, valamint a római jogban is ismerték és alkalmazták. Ennek egyik magyar példája Szent László király törvénye, amely alapján „*a tolvajt, ha csak templomba nem jutand, akaszszák fel és minden vagyona veszszen utána.*”¹ A halálbüntetéssel szükségképpen együtt járt, hiszen akit fej-és jószágvesztésre ítélték, annak vagyona a királyi kincstárra szállt.

¹ HOLLÁN MIKLÓS: *Vagyonelkobbzás*, 2008, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., 47.

1.2. Törvényi szabályozások

Az 1878. évi V. törvény, a Csemegi-kódex még nem szabályozta a bűncselekményből eredő vagyon elvonását. A korabeli szemlélet szerint a vagyonelkobzás intézménye negatív vonásokat foglal magába, mivel nem csupán az elkövetőt érinti, hanem annak családját is.

A hazai jogszabályozásban először az 1915. évi XVIII. törvény mondta ki hogy a háború idején elkövetett felségsértés vagy a hűtlenség bűncselekményét elkövető személy belföldi vagyona az államra szállt.²

Az 1930. évi III. törvény 70 §-ának (3) bekezdése a hűtlenség vonatkozásában mondta ki, hogy „az elkövetésért akár előzetesen, akár utólag kapott ajándékot vagy jutalmat minden esetben el kellett kobozni.”³

Az 1961. évi Btk. a jogintézmény kötelező alkalmazását írta elő halálbüntetés vagy az öt évet meghaladó szabadságvesztés-büntetés mellett. Továbbá lehetővé tette az alkalmazását például, az állam elleni bűncselekmények, tiltott határátlépés vagy devizagazdálkodást sértő büntett miatti elítéléskor.⁴ Amennyiben „az elkobzást nem lehet elrendelni, vagy foganatosítani, az elkövető a dolog értékének megfizetésére kötelezhető.”⁵

Az fent említett törvények mindegyikében a bűnös vagyon elkobzása, valamely más büntetés kiszabása mellett volt lehetséges. A vagyonelkobzás hazai szabályozásában az igazi áttörést az 1987. évi III. törvény jelentette, amely lehetővé tette a vagyonelkobzás-büntetés önálló alkalmazását. Amennyiben a terhelt vagyona olyan vagyontárgy volt, melynek elkobzása indokolatlanul súlyos hátrányt jelentett volna, a törvény lehetővé tette a pénzüsszegben kifejezett elrendelését is.

A vagyonelkobzás kötelező esetét az 1997. évi LXXIII. törvény vezette be újból. A bünszervezet létrehozásának büntetett elkövetőkkel, és bünszervezet tagjaként bűncselekményt elkövetőkkel szemben kell alkalmazni, feltéve, ha végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték a haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekmény miatt a megfelelő vagyonnal rendelkező elkövetőt.⁶

A 2002. április 1. napjával a 2001. évi CXXI. törvénnyel módosított Btk. értelmében a vagyonelkobzás büntetésből kötelezően alkalmazandó intézkedéssé vált. Szabályozását 2003. július 1. napjától a Be. szabályozása vette át.

1.3. Nemzetközi előzmények

A XVIII. századig a büntetések és az intézkedések nem váltak szét. A kezdeti intézkedés-elméletek kidolgozói E. F. Klein és Carl Stooss. Klein volt az első aki különbséget tett a büntetések és a biztonsági intézkedések között, ezért ő tekinthető a dualista büntetési rendszer megalapítójának. Carl Stooss a bírói gyakorlatban valósította meg ezt az elméleti irányvonalat, hogy elsőként nevezte meg a büntetések mellett a biztonsági intézkedéseket.⁷

Összegzésként elmondható, hogy az elkobzás, vagyonelkobzás intézménye hosszú időkre nyúlik vissza a magyar jogrendszerben és tulajdonképpen az európaiban is. Már az első magyar királyok is alkalmazták fejjel és jószágvesztés esetén. A további jogfejlődés meglehetősen variábilis volt. Egyes törvények kötelezően alkalmazandóvá tették, más törvények viszont pusztán a bírói mérlegelésre bízták a jogkövetkezmény alkalmazását. Számottevő vélemény alakult ki, a vagyonelkobzás intézményét támadó, mint Cesare Beccaria, Szemere Bertalan és az ezen intézkedést preferálók között.

2. NEMZETKÖZI KITEKINTÉS

2.1. Az Európai Unió

A bűncselekményből eredő vagyon elkobzását már régóta a bűnözés elleni küzdelem egyik legeredményesebb eszközének tekintik.

² MIHÓNÉ LEITNER JUDIT: *A bűncselekményből eredő vagyon elvonása, Vagyonelkobzás*, in Magyar Jog, 2013/2. szám, 87., http://hvgorac.hu/sites/portal/files/mj_2013_02.pdf, (2016.09.14.).

³ NAGY FERENC: *A magyar büntetőjog általános része*, 2010, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 392.

⁴ GÁBOR ZSOLT (szerk): *Büntetőjog I.*, 2014, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest, 446.

⁵ 1961. évi V. törvény a Magyar Népköztársaság Büntető Törvénykönyvéről 63. § (3) bek.

⁶ Uo. 88.

⁷ KAJTOR GERGELY: *Az elkobzás. A Csemegi-kódextól napjainkig*, in *Jogi Fórum Publikáció*, 2013, [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/kajtor_gergely_az_elkobzas_a_csemegi_kodextol_napjainkig\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/kajtor_gergely_az_elkobzas_a_csemegi_kodextol_napjainkig[jogi_forum].pdf), (2016.09.14.).

„Az Európai Unióhoz a XXI. század elején csatlakozni kívánó Magyarországnak a csatlakozás feltételeinek teljesítésekor az Unió és tagországai védelmében megfelelő büntetőjogi eszközökkel kell rendelkeznie, melyek hatékonyan újták állják a veszélyes bűnelkövetési formák elterjedésének.”⁸

Részletesebben azon Európai Unió által kiadott kerethatározatokat vizsgáltam, amelyek az elkobzás és a vagyonelkobzás intézményét érintik. A vagyonelkobzás európai történelmében az igazi fordulópontot a 1990. évi Strasbourgi Egyezmény hozta meg, amelyet az akkori tagállamok közül mindegyik ratifikált. Ezen egyezmény célja, a bűncselekményből származó javak azonosítása, felkutatása és elkobzása terén való nemzetközi együttműködés előmozdítása. Az 1990. évi egyezményt a Második Strasbourgi Egyezmény egészítette ki és tette naprakésszé.

Az Európai Unióban több kerethatározat is szabályozza a bűncselekményből eredő vagyon elkobzását. Ezen határozatok közül az első a 2001-es a bűncselekményekből származó jövedelmek befagyasztásáról és elkobzásáról szóló kerethatározat volt, melynek célja annak a biztosítása, hogy a tagállamok közös megközelítést alkalmazzanak azon bűncselekmények tekintetében, amelyek kapcsán vagyonelkobzást kell előírniuk. A nemzeti jognak biztosítani kell a bűncselekményekkel szerzett jövedelmek elkobzásának lehetőségét, ha a bűncselekmény maximális büntetési tétele meghaladja az egy év szabadságvesztést.

„A vagyonelkobzást elrendelő határozatok kölcsönös elismeréséről szóló kerethatározat azokat a szabályokat állapítja meg, amelyek alapján egy adott tagállam igazságügyi hatóságai a tagállam területén elismernek és végrehajtanak egy másik tagállam hatáskörrel rendelkező igazságügyi hatóságai által kiállított, vagyonelkobzást elrendelő határozatot.”⁹ Az elkobzott vagyon értéke egyenlő arányban oszlik meg azon államok között, akik együttműködtek, tehát a vagyonelkobzást elrendelő határozatot kibocsátó és az azt végrehajtó állam között.

Fontos megemlíteni a CARIN hálózatot. Az igazságügyi hatóságok közötti gyakorlati együttműködés eredményessé tétele érdekében a vagyon-visszaszerzési hivatalokról szóló tanácsi határozat jött létre a tagállamok között a fent említett hálózaton. Ez a határozat a tagállamokra nézve kötelező vagyon-visszaszerző hivatalok létrehozását írta elő, amelynek feladata az eredményes együttműködés és információcsere elősegítése.¹⁰

2.2. Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködés

Hazánkban az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről a 2012. évi CLXXX. tv. szól, melynek előzménye a 2003. évi CXXX. tv.

2.3. Az Európai Tanács kerethatározatai

2003/577/IB kerethatározat: Az Európai Tanács ezen kerethatározata a vagyonnal vagy bizonyítékkal kapcsolatos biztosítási intézkedést elrendelő határozatoknak az Európai Unióban történő végrehajtását szabályozza. Ez a kerethatározat megállapítja a büntetőeljárás során valamely uniós ország igazságügyi hatósága által kibocsátott, biztosítási intézkedést elrendelő határozat valamely másik uniós országban történő elismerésére és végrehajtására vonatkozó szabályokat. A rendelet szabályozza továbbá a bizonyítékokkal kapcsolatos biztosítási intézkedéseket.

A kölcsönös elismerés elvének a vagyonelkobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szóló 2006/783/IB kerethatározattal párhuzamosan fejt ki hatását, amely a bűnözők vagyonelkobzását abban az esetben is lehetővé teszi, ha azok fellelhetősége valamely másik uniós országban található.

2017 májusától ezt a bizonyítékokkal kapcsolatos biztosítási intézkedésekre kiterjedő kerethatározatot a büntetőügyekben kibocsátott európai nyomozási határozatra vonatkozó 2014/41/EU irányelv váltja fel.

2.4. Mi a biztosítási intézkedést elrendelő határozat?

Igazságügyi hatóság által hozott ideiglenes határozat, amely annak megakadályozására irányul, hogy a bűnözők vagyonukat, dokumentumaikat vagy adataikat a bűncselekmény során elrejtéssék, értékesíthessék vagy felhasználhassák.

E kerethatározat a következő célokra kibocsátott, biztosítási intézkedést elrendelő határozatokra alkalmazandó:

- bizonyító tényezők, amelyek a büntetőeljárás során bizonyítékként felhasználhatóak; vagy

⁸ NÉMETHY ANDREA: *Az elkobzás és a vagyonelkobzás büntetőjogi szabályozás-története 1978 után*, in *Magyar Jog*, 2001/9. szám, 536.

⁹ https://e-justice.europa.eu/content_confiscation-94--maximize-hu.do, (2016.09.19.)

¹⁰ https://e-justice.europa.eu/content_confiscation-94--maximize-hu.do, (2016.09.19.)

- az ezt követő vagyoneklobzást elrendelő határozatok, amelyek tartósan megakadályozzák, hogy az elkövetők szabálysértő magatartásukból előnyt szerezzenek, továbbá megakadályozzák a bűncselekményből származó vagyron tisztára mosását vagy újbóli befektetését, esetlegesen további bűncselekményben történő felhasználását is.¹¹

Az ENYH legfontosabb jellemzői:

- Bírószági határozat, amelyet valamely tagállam igazságszűgyi hatósága ad ki vagy érvényesít abból a célból, hogy egy másik tagállamban egy vagy több konkrét nyomozási cselekményt végezzenek el az ezen irányelvvel összhangban folytatott bizonyítékszűzés céljából.
- Olyan bizonyíték megszerzése céljából is kibocsátható, amely már a végrehajtó állam illetékes hatóságainak birtokában van.
- Kérheti valamely gyanúsított vagy vádlott személy, vagy a nevében eljáró ügyvéd is összhangban egy tagállamban alkalmazandó védelmi jogokkal.
- Nem befolyásolhatja az alapvető emberi jogokat és jogelveket, például a büntetőeljárás alá vont személyek védekezéshez való jogát.
- Minden nyomozási cselekményre kiterjed, a közös nyomozócsoport létrehozása kivételével.
- Kibocsátható bűncselekmények/jogszabálysértések tekintetében, amelyek a kibocsátó állam nemzeti joga szerint büntethetők.¹²

2.5. 2005/212/IB kerethatározat

A címben szereplő kerethatározat a bűncselekményből származó jövedelmek, vagyron és az elkövetéshez használt eszközök elkobzásáról rendelkezik. A határokon átnyúló szervezett bűnözés fő indítéka az anyagi haszonszerzés. Következésképpen, az ilyen bűncselekmények megelőzésére és leküzdésére irányuló törekvések akkor lehetnek hatékonyak, ha azok a bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatására, biztosítására, lefoglalására és elkobzására összpontosítanak. Ezt azonban – többek között – a tagállamok erre a területre vonatkozó jogszabályai közötti eltérések megnehezítik.

Ezen kerethatározat célja annak biztosítása, hogy valamennyi tagállam rendelkezzen a bűncselekményekből származó jövedelmek elkobzására vonatkozó hatékony szabályokkal, többek között a szervezett bűnözéssel kapcsolatos jogsértés miatt elítélt személyek által birtokolt eszközök eredetével kapcsolatos bizonyítási teher vonatkozásában.

A tagállamok megteszik a szükséges lépéseket annak érdekében, hogy képesek legyenek – akár egészben akár részben – az egy évet meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmények elkövetési eszközeinek, illetőleg a bűncselekményekből származó jövedelmeknek, vagy az ilyen jövedelmekkel megegyező értékű vagyonnak az elkobzására. A kerethatározat meghatározza magának az elkobzásnak a fogalmát: az „elkobzás” bűncselekménnyel vagy bűncselekményekkel kapcsolatos eljárás eredményeképpen bíróság által hozott szankció vagy intézkedés, amely végleges tulajdonvesztést eredményez.¹³

2.6 2006/783/IB kerethatározat

A következő releváns nemzetközi dokumentum a kölcsönös elismerés elvének a vagyoneklobzást elrendelő határozatokra történő alkalmazásáról szól. E kerethatározat célja, hogy megállapítsa azokat a szabályokat, amelyek alapján egy tagállam elismeri, és saját területén végrehajtja az egy másik tagállam büntetőügyekben illetékes bírósága által hozott vagyoneklobzást elrendelő határozatokat.

A kerethatározat a fogalom meghatározás alatt, megfogalmazza többek között a vagyron, illetve a bűncselekményből származó jövedelem fogalmát, e szerint:

- vagyron: minden olyan vagyron, beleértve az anyagi vagy eszmei, ingó vagy ingatlan javakat, valamint az ilyen vagyronnal kapcsolatos jogcímet és az abban való érdekeltséget igazoló okiratokat és okmányokat, amely a kibocsátó állam bíróságának döntése szerint:
 - o bűncselekményből származó jövedelmet testesít meg, illetve részben vagy egészben az ilyen jövedelemmel egyenértékű, vagy
 - o ilyen bűncselekmény elkövetésének eszközét képezi, vagy

¹¹ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3A116009>, (2016.10.25.).

¹² Az Európai Tanács 2003/577/IB kerethatározata.

¹³ Az Európai Tanács 2005/212/IB kerethatározata.

- a 2005/212/IB kerethatározat 3.cikke (1) és (2) bekezdésében meghatározott kiterjesztett vagyonekobbzás bármelyikének a kibocsátó tagállamban való alkalmazása eredményeképpen elkobbzási kötelezettség alá esik, vagy
- a kibocsátó állam joga szerinti bármely, a kiterjesztett vagyonekobbzással kapcsolatos rendelkezés alapján elkobbzási kötelezettség alá esik;
- bűncselekményből származó jövedelem: a bűncselekményekből származó bármely gazdasági előny. Ez a vagyon bármely fajtáját magában foglalhatja.

Bűncselekmények: Amennyiben a vagyonekobbzást elrendelő határozat hozatalához vezető bűncselekmények az alábbi bűncselekmény-fajták közül egyet vagy többet valószínűsítanak meg, és a kibocsátó tagállamban legalább maximálisan 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethetők, a vagyonekobbzást elrendelő határozatot végre kell hajtani a kettős büntethetőség vizsgálata nélkül:

- bűnszervezetben való részvétel,
- terrorizmus,
- emberkereskedelem,
- gyermekek szexuális kizsákmányolása és gyermekpornográfia,
- kábítószeres és pszichotróp anyagok tiltott kereskedelme,
- fegyverek, lőszeres és robbanóanyagok tiltott kereskedelme,
- korrupció,
- csalással kapcsolatos bűncselekmények, ideértve az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló, 1995. július 26-i egyezmény értelmében az Európai Közösségek pénzügyi érdekeit sértő csalásokat is stb.

Az elkobbzott vagyontárgyak feletti rendelkezés: A vagyonekobbzást elrendelő határozat végrehajtásából befolyt pénz felett a végrehajtó állam a következők szerint rendelkezik:

- amennyiben a vagyonekobbzást elrendelő határozat végrehajtásából befolyt összeg kevesebb, vagy egyenlő, mint 10 000 EUR, az összeg a végrehajtó államot illeti meg;
- egyéb esetekben a vagyonekobbzást elrendelő határozat végrehajtásából befolyt összeg 50 %-át a végrehajtó állam átutalja a kibocsátó állam részére.¹⁴

Végezetül egy olyan *jog esetet* szeretnék bemutatni, amelyben a magyar bíróság előtt folyó büntető eljárásban alkalmazott zár alá vétel tárgya a terhelt Unió tagállambeli pénzintézeteknél vezetett bankszámlákon lévő összeg volt. A kényszerintézkedés a fent írt szabályok szerint volt foganatosítható.

A vádirat tényállása szerint a vádlott különböző magánszemélyektől jelentős pénzüsszegeket vett fel azzal az ígérettel, hogy műkincsvásárlásba, és továbbértékesítésbe való befektetéssel számukra 30-40%-os hasznot érjen el három hónap, illetve öt hónap futamidő alatt. A vádlott csak részben teljesítette fizetési ígéreteit, oly módon, hogy lejárt tartozásait újabb befizetők pénzéből fedezte. A vádlott elmondása szerint, egyes sértetteknek az általa okozott kár egy részét megtérítette. A sértettek polgári jogi igényt terjesztettek elő.

A vádlott vallomása szerint a befektetett összegek egy része, valamint a műkincsek eladásából származó haszon külföldi bankszámlákon található meg. A bizományosként átvett festmények és műtárgyak eladásával megbízott üzleti partnereitől e bankszámlaszámokra várható teljesítés. A büntető eljárás üzletszerűen, különösen nagy kárt okozó csalás büntette és magánokirat-hamisítás vétsége miatt indult meg.

A vádlott rendelkezése alatt álló, lettországi, szlovákiai, németországi és ausztriai bankszámlákra a bíróság bűnügyi zár alá vételt rendel el a Be. 159. § (1) bekezdés és (2) bekezdés alapján. Ennek megfelelően értesíti a zár alá vétellel érintett pénzintézeteket, hogy a megjelölt folyószámlák feletti rendelkezési jogot fagyasszák be oly módon, hogy a beérkező pénzüsszegeket fogadják.

Ezen jog eset megoldásának a már fentebb említett 2012. évi CLXXX. törvény az alapja, amely az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szól. A vádlott ellen Európai elfogatóparancs is érvényben volt, amelyet ezen törvény 2. számú melléklete alapján végeznek el. Ez a következőképpen szól: „Ezt az elfogatóparancsot az illetékes igazságügyi hatóság bocsátotta ki. Kérem, hogy az alább megnevezett személyt büntető eljárás lefolytatása vagy szabadságvesztés-büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából fogják el és adják át.” Ez a tanúsítvány helyettesíti azt a végzést, amit a végrehajtó hatóság ad ki.¹⁵

¹⁴ Az Európai Tanács 2006/783/IB kerethatározata.

¹⁵ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, B.35/2007/60. számú ítélete.

3. A BÜNTETHETŐSÉG, ÉS A „NE BIS IN IDEM” ELVE, ILLETVE A TULAJDONHOZ VALÓ JOG AZ ALAPTÖRVÉNYBEN

Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban Atv.) szabályozza, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el.

Szabályozza továbbá azt is, hogy senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg.

3.1. „Ne bis in idem”

Erről Alaptörvényünk a következőképpen rendelkezik: „A jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy - nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben - más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.”¹⁶

A ne bis in idem elve, vagyis a kétszeres értékelés tilalma tágabb értelemben azt jelenti, hogy a bűnelkövetőt ugyanazért a bűncselekményért nem érheti kétszer büntetőjogi hátrány. Szűkebb értelemben leginkább a büntetés körében alkalmazott elv, amely szerint a bíróság általában nem értékelheti a büntetés kiszabása során súlyosító vagy enyhítő körülményként a törvényhozó által törvényi tényállási elemként már értékelt körülményeket. Ez a tilalom azt is kizárja, hogy a bíróság kétszeresen, bár eltérő megnevezéssel értékelje ugyanazt a tény, állapot, körülményt. A kétszeres végrehajtás tilalmát is magában foglalja: ugyanazon büntetendő cselekmény jogkövetkezményeként alkalmazott szankció kétszer nem hajtható végre. A jelen dolgozat témája szempontjából a kétszeres értékelés tilalma abban a körben értelmezhető, hogy ugyanazon vagyont kétféle büntetőjogi jogcímen nem lehet elvonni, ez az úgynevezett kétszeres elvonás tilalma, mely nem egyezik meg a kétszeres kötelezéssel.

3.2. A tulajdonhoz való jog

A tulajdonhoz való jog szabályozása az Atv. Szabadság és felelősség címében található, alapvető jogként meghatározva. Az Atv. kimondja, hogy: „Mindenkinek joga van a tulajdonhoz és az örökléshez. A tulajdon társadalmi felelősséggel jár.”¹⁷

A tulajdonhoz való jogot az Alaptörvény az állammal szemben biztosítja, s mint alapjogot az állammal szemben védi. Nem minősül azonban korlátozhatatlan alapjognak. A korlátozás mértékét tekintve több fajta lehet, de ezek közül a legjelentősebb beavatkozás természetesen a tulajdon teljes elvétele. A témám szempontjából a tulajdonhoz való jog alaptörvényi elve a vagyoneklobzás jogintézményével összefüggésben vizsgálható.

4. HAZAI HATÁLYOS SZABÁLYOZÁS

4.1. Elkobzás

A bűncselekményből eredő vagyontárgyak elkobzását hazai büntetőjogunk igencsak sokáig, pontosabban 1999-ig egységesen elkobzásnak nevezte. Ezen elnevezés alatt szabályozták, a bűncselekmény eszköztől, produktumától, elkövetési tárgyától, a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatott vagy arra szánt anyagi eszköztől, a bűncselekményért kapott ellenszolgáltatástól, a vesztegetésnél és befolyással üzérkedésnél az adott vagyoni előny tárgyától való megfosztást.¹⁸

Az elkobzás végleges formáját a 2012. évi C. törvény - a Büntető Törvénykönyvről- szabályozza. Ez olyan intézkedés, amely önállóan vagy más intézkedés mellett is alkalmazható. Az elkobzásnak minden esetben előfeltétele egy bűncselekmény elkövetése. Elkobzás csak tényállásszerű és jogellenes cselekmény elkövetőjével szemben rendelhető el, de alkalmazható nem büntethető elkövetővel szemben is, például petárda elkobzása kiskorú elkövetőtől, illetve a törvényben meghatározott büntethetőséget megszüntető ok fennállása esetén is.¹⁹

¹⁶ 2011. évi CCII. törvény, Magyarország Alaptörvénye, XXVIII. cikk.

¹⁷ Uo. XIII. cikk.

¹⁸ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 77. §.

¹⁹ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 72. § (4) bekezdés a) pont.

A vagyonekobzástól lényegében az intézkedések körébe vonható tárgyak jellege különbözteti meg. Az elkobzás alá eső tárgyak nem elsősorban valamely vagyon, vagy érték hordozói, hanem a bűncselekmény eszközei vagy produktumai. Nem lehet azonban elrendelni annak a dolognak az elkobzását, amelyre a vagyonekobzás kiterjed.²⁰

A hatályos rendelkezés továbbá azt is kimondja, hogy az elkobzás mellőzhető, ha az elkövetőre vagy a tulajdonosra a bűncselekmény súlyával arányban nem álló, méltánytalan hátrányt jelentene, kivéve, ha azt nemzetközi jogi kötelezettség kizárja, ha az elkövető a bűncselekményt bünszervezetben követte el, kábítószer-kereskedelem, kábítószer birtoklása, kábítószer készítésének elősegítése, kábítószer előállításához szükséges anyaggal visszaélés, új pszichoaktív anyaggal visszaélés, teljesítményfokozó szerrel visszaélés stb.²¹

Az elkobzás jogintézményét egy, a közelmúltban történt *jogesettel* szemléltetem: A Budapesti Rendőr-főkapitányság IV. kerületi Rendőrkapitánysága nyomozást folytat, két budapesti lakos ellen, kábítószer-kereskedelem büntett miatt, valamint egy harmadik személy ellen kábítószer-birtoklás vétség miatt. Az újpesti rendőrök 2016. szeptember 9-én 21 óra 50 perckor a Budapest IV. Leiningen Károly utcában igazoltattak egy személygépjárművel közlekedő férfit. Az egyenruhások az autó átvizsgálásakor a csomagtartó rejtett tárolórekeszében 80 gramm marihuánát találtak.

A rendőrök beazonosították a két férfit, akik egy Budapest IV., Fóti úti lakásban rendszeresen árultak marihuánát. A nyomozók a két férfit pár nappal később elfogták. A kábítószer-kereskedők ruházatának átvizsgálásakor, illetve a házkutatásakor 0,75 gramm marihuánát, a kábítószer tároláshoz használt tasakokat, digitális mérleget, valamint több mint egymillió forint készpénzt és valutát foglaltak le.²² Az elkobzást a gyakorlati eljárásban mindig a lefoglalás előzi meg. Ebben az esetben tehát, mivel kábítószer-kereskedelem és kábítószer birtoklása a bűncselekmény, nem volt mellőzhető az elkobzás.

4.2. Vagyonekobzás

A történeti áttekintés során már utaltam arra, hogy a vagyonekobzás hazánkban mély történelmi gyökerekkel és hagyományokkal rendelkező szankció. Volt, hogy mellékbüntetésként alkalmazták, volt, hogy kötelezően alkalmazandóvá tették, de volt példa arra is hogy a bírói mérlegeléstől tették függővé.

A hatályos szabályozás a 2001. évi CXXI törvényre nyúlik vissza, amikor a vagyonekobzás mellékbüntetésből kötelezően alkalmazandó intézkedéssé vált. A vagyonekobzás tehát legvégül az intézkedések között került elhelyezésre. Az intézkedéseknek számos "előnye" van a büntetésekkel szemben. Nem mindig jelentenek erőteljes hátrányt, nem eredményeznek büntetett előéletet.

Az intézkedést a bíróság bűnösség hiányában is elrendelheti. A vagyonekobzás célja lényegében a bűncselekmény elkövetése előtti vagyoni helyzet visszaállítása. Ezen intézkedés csak a bűncselekményből eredő, azaz törvénytelen vagyonra terjed ki, illetve arra a vagyonra, amely törvényes volt, de a bűncselekmény elkövetését támogatták belőle.

Ahhoz, hogy a vagyonekobzást értelmezni tudjuk, először is definiálni kell magának a vagyonnak a fogalmát. Azt azonban, hogy mi számít vagyonnak a Btk. nem határozza meg. A polgári jog a vagyont a következőképpen definiálja: a vagyon ún. vagyontárgyakból, azaz dolgokból és vagyoni értékű jogokból áll. A 2001. évi CXXI. törvény 12-15. §-ához fűzött miniszteri indokolás szerint a Btk. „nem határozza meg a vagyon fogalmát, ezt büntető jogszabály nem is teheti meg. Vagyon alatt a Btk. vonatkozásában is mindazt érteni kell, amit a polgári jog a vagyon alatt ért, ideértve az ingatlanokat is. Továbbá „, a gyakorlat során felmerült problémák tisztázása érdekében értelmező rendelkezésben kimondja”²³, hogy a vagyonekobzás alkalmazásában a „vagyonon a vagyon hasznait, a vagyoni értékű jogot és követelést, illetve pénzben kifejezhető értékkel bíró előnyt is érteni kell.”²⁴

4.3. Bruttó vagy nettó elv?

A vagyonekobzás alkalmazásánál alapvető kérdésként merül fel, hogy a hazai szabályozás a bruttó vagy a nettó elvet követi többségében. Bruttó elvnek azt nevezzük, amikor nemcsak az esik vagyonekobzás alá, amellyel az elkövető gazdagodott, hanem az is, amit a bűncselekménybe fektet. A nettó elvnél érvényesül az, hogy csak azt a vagyont kell elvonni, amelyre az elkövető a bűncselekmény elkövetése során szert tett.

²⁰ Uo. 72. § (5) bekezdés.

²¹ Uo. 73. §.

²² <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/ujpesti-kabitoszer-kereskedok-rendorkezen-videoval>, 2016.09.17.

²³ 2001. évi CXXI. törvény 12-15. §-ához fűzött miniszteri indokolás.

²⁴ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 77/C. §, (4) bekezdés.

Alapvetően elmondható, hogy a magyar Btk. a bruttó elven alapul. Ezt alátámasztja, a hatályos Btk. szövege is, miszerint „*vagyonekobbzást kell elrendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyronra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett.*”²⁵

A következőkben, egy, a vagyonekobbzással kapcsolatos *jogeset* szeretnék ismertetni: Az ügyben a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság hozott ítéletet 2010. március 11. napján. A tényállás szerint M.K. elsőrendű, K.Sz. harmadrendű és R.L. negyedrendű vádlottak 2006 augusztusára nehéz anyagi helyzetbe kerültek, ezért elhatározták, hogy M.K. holland ismerősén, V.S. másodrendű vádlotton keresztül fognak marihuánát beszerezni és azt értékesíteni. A vádlottak azt is eldöntötték, hogy a kábítószer értékesítéséből származó tiszta hasznót egyenlő részben osztják el egymás között. A marihuána beszerzéséhez egy soförre is szükségük volt, ezt H.A. ötödrendű vádlott vállalta magára. A szállítás kétszer is megtörtént, azonban H.A. a második szállítás során úgy döntött, hogy a becsempészett marihuána egy részét saját körökben értékesíti a saját hasznára. Egy ismerősét kérte meg arra, hogy találjon vevőt a becsempészett árura, de később közölte, hogy ez nem sikerült. 2006. szeptember 29. napján az esti órákban Hollandiából haza érkezve, arról nem tudva, hogy még sincs vevő a drog egy részét a Győrben található lakásában hagyta, míg az 1.4 kg tömegű mennyiséget barátnőjével becsomagoltatta és a győri Hotel Golden Ball Club recepció pultjához vitte. Itt a recepció hölgyet kérte meg arra, hogy az általa átadott csomagot a pult alatt helyezze el, majd egy később érkező férfinak adja oda, aki 1.600.000 forintot fog a csomag ellenében átadni.

A Nemzeti Nyomozó Iroda nyomozói H.A. vádlott tevékenységét figyelemmel kísérték és a csomag átadását követően őt őrizetbe vették, a marihuánát pedig lefoglalták. A helyszínen tartózkodó Sz.Gy. telefonon értesítette a vádlott barátnőjét M.J.-t a hírekről, aki tudva arról, hogy a lakásban további marihuánát tartalmazó csomag is van, annak tartalmát a nyomozók várható kiérkezése előtt oly módon igyekezett megsemmisíteni, hogy azt a WC kagylóban próbálta lehúzni. M.J. vádlott hallván, hogy a nyomozók valóban megérkeztek és a lakás ajtaján dörömbölnek a marihuána fennmaradó részét kb. 0.8 kg tömegű részét az ablakon kidobta, melyet a nyomozók megtaláltak és lefoglaltak. A lefoglalt marihuána tiszta hatóanyag tartalma meghaladja a csekély mennyiség felső határát, de nem éri el a jelentős mennyiség alsó határát. A vádlottakkal szemben törvény kötelező rendelkezése folytán vagyonekobbzást kellett alkalmazni a kábítószer beszerzésével felmerült költség, illetőleg az eladásával keletkezett jövedelem elvonása céljából.

A vagyonekobbzás intézményével a jogalkotó célja, hogy egyértelművé tegye azt, hogy a bűncselekmények nem képezhetik sem gazdagodás, sem újabb elkövetések anyagi alapját. Nem az elkövető jogszerűen szerzett vagyont érintő, vagyoni jellegű joghátrányról van szó, hanem alapvetően az elkövető eredeti - a bűncselekmény elkövetése előtti - vagyoni állapotát visszaállító intézkedésről.

A Legfelsőbb Bíróság 1/2008. Büntető jogegységi határozata alapján a kábítószerrel visszaélés elkövetési magatartásai közül a forgalomba hozatal esetében maga az értékesítés teremti meg a jelenleg hatályos Btk. 74. § (1) bekezdés a) pontjában alapuló intézkedés jogalapját, hiszen ez az a magatartás, melyből az elvonandó vagyron ered. Miután a kábítószer értékesítéséhez elengedhetetlenül szükséges annak megszerzése, a megszerzéssel összefüggő kiadás nem más, mint a bűncselekmény elkövetéséhez szükséges feltétel biztosítására szolgáltatott vagyron, így az Btk. 74. § (1) bekezdés e) pontja alapján elkobbzandó.

A lefoglalt kábítószer esetében a Legfelsőbb Bíróság BK. 69. véleményének I. pontja alapján kétszeres értékelés lenne, ha a kötelező elkobbzás mellett a megvásárlásra fordított vagyron tekintetében is sor kerülne vagyonekobbzásra. A bírói gyakorlatban érvényesül a kétszeres elvonás tilalmának elve, miszerint a bűnös úton megszerzett, de lefoglalt - a sértettnek kiadandó vagy elkobbzás alá eső - tárgy értékének megfelelő vagyonekobbzásra nincs törvényes lehetőség, így a vádlottak vonatkozásában az elkobbzott kábítószer értékét levonva alkalmazta a vagyonekobbzás intézkedést.

A nyomozás során a vádlottaktól lefoglalt pénzüsszegek vonatkozásában nem nyert bizonyítást, hogy kifejezetten a bűncselekmények elkövetéséből származtak, illetőleg a vádlottak arra szánták, hogy kábítószer vásároljanak belőle. Ezért vagyonekobbzás nem volt a letéti pénzre elrendelhető.²⁶ Az elkobbzás tehát mindig a tárgyi, materiális dolgokra vonatkozik, míg a vagyonekobbzás tárgya mindig csak a bűnös vagyron lehet.

4.4. Törvényi vélelem

A törvény vélelmet állít fel arra az esetre, ha valamilyen okból nem lehet szétválasztani egy adott vagyontömegnek azon részét, amelyre a vagyonekobbzás feltételei fennállnak és a jogszerűen szerzett vagyont, vagyis az ellenkező bizonyításig, vagyonekobbzás alá eső vagyronnak kell tekinteni azt az elkövetés ideje alatt szerzett valamennyi vagyont, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett, illetőleg

²⁵ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 74. § (1) bekezdés a) pont.

²⁶ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, B.302/2007/151. számú ítélete.

azon vagyont, amelyet a kábítószer-kereskedelem vagy az embercsempészség elkövetője a bűncselekmény elkövetésének ideje alatt szerzett.²⁷

Ezekben az esetekben rendkívül nehéz differenciálni azt a vagyont, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetésével szerzett, illetve azt a vagyont, amelyet időben a bűncselekmény elkövetése alatt, de törvényesen szerzett. A bizonyítási teher kockázatát nem minden esetben, hanem a Btk. 74. § (4) bekezdésben írt esetekben a terhelt viseli, hiszen ha az ilyen vagyon törvényes eredete kétséges, akkor nem evidens, hogy a vagyont nem a bünszervezetben való részvétel, a kábítószer-kereskedelem vagy a szervezett formában elkövetett embercsempészség ideje alatt, de törvényes, legális úton szereztek, a vagyonekpozítást el kell rendelni.

4.5. A vagyonekpozítást elrendelésének akadályai

A hatályos Btk. szövege kimondja, hogy nem rendelhető el vagyonekpozítást arra a vagyontra, amely a büntetőeljárás során érvényesített polgári jogi igény fedezetéül szolgál, arra a vagyontra, amelyet jóhiszeműen ellenérték fejében szereztek. Továbbá arra a vagyontra, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett, arra a vagyontra, amelyet a kábítószer-kereskedelem vagy az embercsempészség elkövetője a bűncselekmény ideje alatt szerzett, ha a vagyon törvényes eredete bizonyított.²⁸

A vagyonekpozítást célja ugyanis többek között az is, hogy helyet adjon a sértett által érvényesített, a bűncselekménnyel okozott kár jóvátételére irányuló polgári jogi igénynek. A vagyon akkor szolgálhat a polgári jogi igény fedezetéül, ha az igény érvényesítése céljából zár alá vételét rendelték el és a zár alá vétel a vagyonekpozítást elrendelő határozat meghozatalakor is fennáll.²⁹

A sértett érdekeinek védelme csak abban az esetben akadályoztathatja, illetve mellőzheti a vagyonekpozítást, ha a polgári jogi igény alapos és azt a bíróság megítélte. Hasonló megítélés alá esik, ha a bíróság kártérítést állapított meg a sértett javára, vagy ha az elkövető igazolni tudja, hogy a kárt, vagy annak egy részét peren kívül megtérítette.³⁰

A hatályos törvény szövege meghatároz még egy esetet, amely a vagyonekpozítást elrendelésének akadályát jelentheti, ugyanis nem rendelhető el vagyonekpozítást a jóhiszeműen, ellenérték fejében szerző harmadik személy érdekeinek védelmében. A vagyont így tőle nem lehet elvonni, de a vagyonekpozítást az elkövetővel szemben pénzüsszegben kifejezve kell elrendelni. Azonban, ha ingyenes szerzés áll fenn, akkor a vagyonekpozítást ki lehet szabni.³¹

4.6. Kétszeres elvonás

Adócsalás esetén az elvont adó összegére elkobzás alá eső érték megfizetésére kötelezésnek nincs helye. Ezen döntés alapjául szolgáló ügyben a városi bíróság a vádlottat bűnsegédként elkövetett adó-és társadalombiztosítás csalás vétsége és más bűncselekmény miatt pénzbüntetésre ítélte. A tényállás szerint a vádlott, mint egyéni vállalkozó különböző megrendelők részére földmunkát végzett, amelyről számlát is adott, azonban a számlákon feltüntetett összegekre nézve az általános forgalmi adót nem vallotta be és nem fizette be.

Az elsőfokú bíróság ítélete ellen az ügyész jelentett be fellebbezést az elkobzás alá eső érték megfizetésére kötelezés nem alkalmazása miatt. A másodfokon eljáró bíróság szerint az első fokú bíróság helyesen döntött. A be nem fizetett adót adócsalás esetén az adóhatóság késedelmi pótlékkal együtt hajtja be. Kétszeres elvonásra ilyen módon semmiképpen nem kerülhetne sor, illetve az elkobzás alá eső érték megfizetésének sincs helye.

4.7. Zár alá vétel

A címben említett eljárásjogi intézmény szorosan kapcsolódik a vagyonekpozításhoz. A zár alá vétel tulajdonképpen a zár alá vett vagyontárgyak és vagyoni jogok feletti rendelkezési jogot függeszti fel, és a feltételek megvalósulása esetén bárkivel szemben alkalmazható. Fontos megemlíteni, hogy a zár alá vett vagyon, nem mindig van összefüggésben a bűncselekménnyel. A vagyonekpozítást ugyanis arra a vagyontra is elrendelhető, amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétel, vagy a kábítószer-kereskedelem elkövetője

²⁷ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 74. § (1) bekezdés a) pont.

²⁸ Uo. (5) bekezdés.

²⁹ 1998. évi XIX. törvény a Büntetőeljárásról, 159. §, 335. §.

³⁰ LAJKÓ: i. m. 13.

³¹ Uo. 13.

a bűncselekmény ideje alatt szerzett. Ebben az esetben vélelmezhető, hogy az ezen időszak alatt szerzett vagyon bűncselekményből származik. A zár alá vétel azonban az eljárás bármely szakaszában alkalmazható.

A zár alá vétel tárgya lehet minden olyan ingóság, ingatlan, így például lakás vagy autó, azaz minden olya vagyontárgy, ami vagyonekobbzás tárgya lehet, vagy ami polgári jogi igény fedezetéül szolgálhat. A zár alá vétel elrendelhető arra a vagyonra, vagyonrészre, illetőleg egyes vagyontárgyra is, amelyre nézve vagyonekobbzás rendelhető el, de amelyet nem a terhelt birtokol.

A vagyonekobbzás biztosításaként zár alá vétel tárgya az a vagyon lehet,

- amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett,
- amelyet az elkövető bünszervezetben való részvétele ideje alatt szerzett,
- amelyet a kábítószer-kereskedelem elkövetője a bűncselekmény elkövetésének ideje alatt szerzett,
- amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő, a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett,
- amelyet a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy ezt könnyítő feltételek biztosítása végett szolgáltatottak vagy arra szántak, valamint
- amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt.

Az elrendelés feltételei: a zár alá vételt kizárólag bíróság rendelheti el, ha az eljárás olyan bűncselekmény miatt folyik, amellyel kapcsolatban vagyonekobbzásnak van helye, illetőleg ha polgári jogi igényt érvényesítenek a terhelttel szemben, és alaposan tartani lehet attól, hogy a kielégítést megghiúsítják. Ezek biztosítására a bíróság a terhelt egész vagyonának, vagyona meghatározott részének vagy egyes vagyontárgyainak zár alá vételét rendelheti el. Ha ingatlan elkobbzásának van helye, a zár alá vételt el kell rendelni.

Jogorvoslati lehetőségek: Az érintett bármely személy vagy képviselője, illetve védője az eljárást lezáró érdemi határozat elleni fellebbezésben vitathatja a bíróság által elrendelt zár alá vételt a határozat reá vonatkozó rendelkezései tekintetében. Ha a zár alá vételt a nyomozási bíró rendeli el, a nyomozati szakban a nyomozási bíró határozata ellen az jelenthet be fellebbezést, akivel a határozatot közölték. A szóbeli kihirdetés útján közölt határozat elleni fellebbezést a kihirdetés után nyomban be kell jelenteni. Az a jogosult, aki a határozat kihirdetésén nem vett részt, a fellebbezését az üléstől számított három napon belül jelentheti be. A kézbesítés útján közölt határozat ellen a fellebbezést a jogosult a kézbesítéstől számított három napon belül jelentheti be. A fellebbezést a törvényszék másodfokú tanácsa tanácsulésen bírálja el.³²

4.8. A polgári jogi igény biztosítása

A kutatásom következő állomása a polgári jogi igény biztosításának vizsgálata volt. A 4/2009-es BJE. kimondta, hogy a nyomozás során a polgári jogi igény kielégítésének biztosítása érdekében zár alá vétel kizárólag a gyanúsított vagyonára rendelhető el. Ezek alapján tehát nincs helye zár alá vételnek ismeretlen tettes ellen folyó eljárásban függetlenül attól, hogy az feljelentésre vagy hivatalból indult meg.

„Amennyiben a feljelentett, illetve a hivatalból indult eljárásban az elkövetéssel gyanúsítható személy nem ismeretlen, hanem meghatározott személy, zár alá vétel elrendelésére az ellene előterjesztett polgári jogi igény biztosítása érdekében csak akkor van lehetőség, ha a nyomozást elrendelték, vagy azt megindították, és ezt követően az ügyész vagy a nyomozó hatóság a gyanút megalapozottnak találva vele szemben olyan eljárási cselekményt fogantatosít, amelyet csak gyanúsítottal szemben tesz lehetővé a büntetőeljárás törvény.”³³

A 4/2009-es BJE. jogesetre is hivatkozik indokolás címén: egy kft. képviselője 30 millió forint értékű ingóság eltulajdonítása miatt tett feljelentést az általa meg is nevezett feljelentett ellen a Gárdonyi Rendőrkapitányságon, akivel szemben polgári jogi igényt is előterjesztett. A nyomozó hatóság a nyomozást ismeretlen tettes ellen rendelte el. A polgári jogi igény biztosítására a feljelentő a feljelentett vagyonára zár alá vétel elrendelését kérte. A Székesfehérvári Városi Bíróság nyomozási bírója a 2007. május 29. napján kelt. 5. Bny.218/2007/2. számú végzésével az indítványt elutasította. Határozatát azzal indokolta, hogy a büntetőeljárás ismeretlen tettes ellen folyik, így a feljelentett nem tekinthető terheltnek, ezért vele szemben a kényszerintézkedés nem rendelhető el.

A Nemzeti Adó-és Vámhivatal polgári jogi igénye: az ítélezési gyakorlat megosztott volt abban a kérdésben, hogy a Nemzeti Adó-és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) jogosult-e a büntetőeljárás során magánfélként érvényesíteni azt a költségvetésben jelentkező hiányt, melyet az adócsalás bűncselekményével okoztak és ennek biztosítására indítványozhatja-e a zár alá vételt. A bíróságok ellentétes elvi alapokon nyugvó határozatokat hoztak a nyomozási bírók döntéseinek felülbírálata során a zár alá vétel elrendelése kérdésében.

³² <http://www.gerotamas.hu/blog/item/58-zar-ala-vetel.html>, (2016.10.11.).

³³ 4/2009 BJE.

Ez ügyben született büntető jogegységi határozat szerint a Nemzeti Adó-és Vámhivatal a büntetőeljárás során a hatáskörébe tartozó kötelező befizetésekkel vagy költségvetési támogatással kapcsolatban elkövetett bűncselekménnyel okozott kár megtérítése érdekében magánfélként polgári jogi igényt nem érvényesíthet, és ennek biztosítása érdekében zár alá vételt sem indítványozhat.³⁴

5. A BÍRÓI GYAKORLATBAN FELMERÜLŐ ELLENTMONDÁSOK

A dolgozat írása közben számos olyan jogesettel találkoztam, amelyekben vitatott volt az első, illetve másodfokú bíróság döntése a vagyoni intézkedések körében. Megpróbáltam összegyűjteni azokat az eseteket ahol a különböző jogorvoslati szinteken eltérő döntések születtek.

5.1. Aktív vesztegető

A terhelt egy kft. üzemvezető beosztású alkalmazottja volt. Munkaköri kötelessége volt egyebek mellett az alvállalkozókkal való kapcsolattartás, és döntési jogköre kiterjedt arra, hogy a kft. kivel, milyen munkára és milyen feltételekkel kössön alvállalkozói szerződést. A kft. egyik alvállalkozója a kft. részére rendszeres betonszállítást végzett, ekként a terheltet már hosszú idő óta ismerte.

A terhelt 2009. július 31-én este a kft. telephelyén levő irodájába hívta az alvállalkozót és egymillió forintot kért tőle azért, hogy addigi tevékenységét továbbra is folytathassa. Az alvállalkozó azt felelte, hogy gondolkodik a terhelt ajánlatán, miután azonban nem állt szándékában és módjában ezt az összeget a terhelt részére kifizetni, bejelentette az esetet a rendőrségen. Ezt követően „összeszedett” egymillió forintot, majd ennek birtokában a rendőrséggel együttműködve felhívta a terheltet telefonon, közölte vele, hogy megvan a pénz, és kérte: jelölje meg az átadás helyét és idejét. A terhelt a pénz átadására 2009. augusztus 8-át és a munkahelyén levő irodáját jelölte meg.

A közölt napon, a reggeli órákban az alvállalkozó megjelent a terhelt irodájában, és átadott a részére egy borítékban ötven – 20 000 Ft-os címletű – bankjegyet. A terhelt a pénzt átvette, amit tőle ezt követően nyomban – szervezett rendőri akció során – lefoglaltak. A megyei bíróság a terheltet gazdálkodó szervezet önálló intézkedésre jogosult dolgozója által elkövetett vesztegetés büntetében mondta ki bűnösnek, ezért kétévi börtönbüntetésre és kétmillió forint pénzmellékbüntetésre ítélte, a börtönbüntetés végrehajtását négyévi próbaidőre felfüggesztve.

A fellebbezések folytán másodfokon eljáró ítélet tábla az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva a szabadságvesztés próbaidejének tartamát öt évre felemelte, továbbá egymillió forint megfizetésére kötelezte a terheltet vagyonekobbzás címén. Egyebekben az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta.

Véleményem szerint minden olvasóban felmerül az a kérdés, hogy vajon a megyei bíróság, vagy a másodfokon eljáró ítélet tábla döntése volt-e a „helyes”. Erre a jogesetre alapozva hozta meg a Kúria a 2306/2011. számú büntető elvi határozatát. Az ítélet tábla a vagyonekobbzás indokolása kapcsán kifejtette: azzal, hogy a tettenérést követően a terheltnek átadott és tőle lefoglalt bankjegyeket az alvállalkozónak mint tulajdonosnak visszaadták, nem került elvonásra a terhelttől az a pénzösszeg, amely „a kapott vagyoni előnyt testesítette meg”. Miután a jelenleg hatályos Btk. alapján „arra a vagyronra, amely az adott vagy ígért vagyoni előny tárgya volt”³⁵ vagyonekobbzást kell elrendelni, az intézkedés nem volt mellőzhető.

Ezen rendelkezés ellen a felelbbviteli főügyészség nyújtott be felülvizsgálati indítványt. Álláspontja szerint a Btk. 74. § (1) bekezdés f) pontja alapján alkalmazott vagyonekobbzás anyagi jogszabályt sért. A vagyonekobbzás ugyanis a vagyoni előny kétszeres elvonását jelenti, tekintve, hogy a terhelttől lefoglalt egymillió forint összegű vagyoni előnyt a lefoglalást követően az aktív vesztegetést színlelő alvállalkozónak visszaadták. Ezért a megtámadott határozat megváltoztatására és a vagyonekobbzás mellőzésére tett indítványt.

A Legfelsőbb Bíróság azt állapította meg, hogy a felülvizsgálati indítvány alapos. Véleménye szerint valóban téves az ítélet tábla azon álláspontja, miszerint az ügyben a terhelttel szemben alkalmazott vagyonekobbzás alapja a Btk. 74. § (1) bekezdésének f) pontja lehet. E rendelkezésnek az elkövetés időpontjában hatályos szövege szerint a vagyonekobbzást el kellett rendelni arra a vagyronra, amely az adott vagyoni előny tárgya volt; azaz ekkor a rendelkezés nem terjedt ki az ígért vagyoni előnyre.

Az irányadó tényállásból kitűnik: az alvállalkozó a terhelt, mint passzív vesztegető felszólítására csak színleg adta át a kért vesztegetési összeget. Cselekménye ezért jogellenesség hiányában nem bűncselekmény; nem aktív vesztegető, ezért a Btk. 74. § (1) bekezdésének f) pontja alapján az egymillió forintra nézve a vagyonekobbzás alkalmazása vele szemben szóba sem jöhet.

³⁴ 4/2015 BJE.

³⁵ Btk. 74. § (1) bekezdés f) pont.

Ha jobban megvizsgáljuk, akkor látható, hogy az ítélet tábla indokolása ellentmondásos: egyfelől ugyanis a vagyonekobbzás alapjaként a jogszabály szövegének szó szerinti idézésével a Btk. 74. § (1) bekezdés f) pontjára – ezen belül is az ígért vagyoni előnyre – hivatkozik, de a vagyonekobbzást a „kapott” előnyre látja indokoltnak alkalmazni.

Az elbírált ügyben a tettenérés folytán a terhelt, mint passzív vesztegető a neki (színleg) átadott vagyoni előnyt nem szerezte meg. Azt ugyanis a hatóság a tettenérés során lefoglalta. Ezért vele szemben vagyonekobbzás alkalmazásának nincs helye. Az ügyben az alvállalkozó nem tekinthető aktív vesztegetőnek, tehát az ő birtokából az esemény során kikerült pénzüsszeg az előzőek szerint nem minősíthető a vesztegetés során „adott” vagyoni előnynek, így vele szemben sincs helye vagyonekobbzásnak. Ezért az egymillió forintba a vagyonekobbzás nem volt elrendelhető.³⁶

A fenti jogeset kapcsán említeném meg, hogy ellentmondásos a bírói gyakorlat abban, hogy pénzbüntetés és vagyonekobbzás alkalmazása együttesen jogszerű, illetőleg célszerű e. A jogszerűség nem kérdőjelezhető meg a hatályos törvényi szabályozás alapján, azonban a kétszeres vagyoni jellegű joghátrány a végrehajthatóság, azaz a célszerűség szempontjából vitatható.

Az alábbi táblázatban jelenítettem meg a két anyagi jogi intézmény közötti hasonlóságokat és különbségeket.

Pénzbüntetés		Vagyonekobbzás
büntetés	büntetés neve	intézkedés
vagyoni jellegű szankció	<u>célja</u>	bűncselekményből eredő vagyon elvonása
negatív hatással van az elkövető családjára, anyagi helyzetére	<u>negatív hatása</u>	nincs kifejezetten negatív hátránya, mivel csak annak a vagyonnak az elvonására kerül sor, amit a bűncselekmény során vagy azzal összefüggésben szerzett
bűnösség megállapítása	<u>alkalmazásának feltétele</u>	alkalmazható felmentés, illetve eljárás megszüntetése esetén is
kiutasítás mellett nem szabható ki	<u>kiszabásának feltétele</u>	önállóan, büntetés mellett, illetve más intézkedéssel együttesen is alkalmazható
Ha az elítélt a pénzbüntetést nem fizeti meg, annak egészét vagy meg nem fizetett részét szabadságvesztésre kell átváltoztatni.	<u>következménye</u>	végrehajthatósága nem évül el

1. táblázat: A pénzbüntetés és vagyonekobbzás összehasonlítása.³⁷

5.2. Zár alá vétel elrendelése más tulajdonában álló ingatlanokra

Vagyonekobbzás fedezetének biztosítására nemcsak a terhelt, hanem más személy birtokában, illetőleg tulajdonában lévő ingatlan tekintetében is alkalmazható e joghátrány, valamint a vagyoni kényszerintézkedés.

A gyanúsított ellen üzletszerűen, különösen nagy értékre elkövetett sikkasztás büntette és más bűncselekmények miatt indult eljárás. Az első fokon eljáró bíróság a gyanúsított tekintetében a fia tulajdonában álló ingatlanokra és a gyanúsított tulajdonában lévő gépkocsira rendelt el zár alá vételt. A végzés ellen a gyanúsított élt fellebbezéssel, kérte a zár alá vétel feloldását. Előadta, hogy az érintett ingatlanokat ajándék, tartás és elbirtoklás útján szerezte, a vagyonekobbzás feltételei így nem állnak fenn. Ebben a jogesetben, az alapvető probléma és a fellebbezés oka az volt, hogy az első fokon eljáró bíróság a más tulajdonában álló ingatlanokra rendelt el zár alá vételt. A bíróság a sértett polgári jogi igényének biztosítása céljából rendelte el a zár alá vételt, tévedett azonban, amikor a más tulajdonában álló ingatlanokra nézve rendelte el azt.

A Be. 159. § (2) bekezdésében foglaltak szerint zár alá vétel a terhelt vagyonára, vagyona meghatározott részére, vagy egyes vagyontárgyaira rendelhető el. El lehet rendelni olyan vagyonra is, amelyet nem a terhelt birtokol. A birtoklás és a tulajdon különböző fogalom, és különböző jogosítványokat foglal magában. Jelen esetben a felsorolt ingatlanok már nem állnak a terhelt tulajdonában, az, hogy ténylegesen ki birtokolja azokat,

³⁶ A Kúria a 2306/2011. számú büntető elvi határozata.

³⁷ A szerző által készített táblázat.

az eljárás adataiból nem megállapítható, de a terheltnek haszonélvezeti joga van rajtuk, elméletileg a birtoklás (használat, hasznosítás) joga megilleti őt.

A jogeset kapcsán a birtoklás és a tulajdon közötti különbséget táblázatba foglalt szempontok alapján szemléltetem:

Birtok		Tulajdonjog
tényleges hatalom a dolog felett	<u>fogalom</u>	legfontosabb, legteljesebb saját dologon fennálló (uralmi) dologi jog
Birtokos az, aki a dolgot sajátjaként vagy a dolog időleges birtokára jogosító jogviszony alapján hatalmában tartja	<u>személyi köre</u>	Tulajdonos az, akit tulajdonjoga tárgyán teljes és kizárólagos jogi hatalom illet meg
birtoklás birtokvédelem	<u>jogok</u>	birtoklás használat hasznosítás hasznok szedése rendelkezés jogosulatlan behatás kizárása
a birtokba vétel tényével	<u>létrejötté</u>	taxatív meghatározott tulajdonszerzési módokkal, ami néhol egybeesik a birtokba vétellel (pl. gazdátlan javak kisajátítása)
mindig megszüntethető	<u>megszűnése</u>	ingatlan tulajdonával felhagyni nem lehet
a birtoklás korlátai egyben a tulajdonjog korlátai is, mivel a birtoklás a tulajdonjog része	<u>korlátok</u>	magánjogi (pl. más tulajdonát ne sértse) és közjogi korlátai is vannak

2. táblázat: A birtoklás és a tulajdon elhatárolása egymástól.³⁸

A haszonélvezeti jog vagyoni értékű jog, értékkel bír, s mint ilyen, a terhelt vagyónának részét képezi, így zár alá vétel is elrendelhető rá, de a más tulajdonában álló ingatlanra – tekintettel arra, hogy a polgári jogi igény érvényesítése érdekében történt az elrendelés – nem rendelhető el ez a korlátozás, ezt a törvény nem teszi lehetővé. Ugyanakkor törvényes volt a zár alá vétel elrendelése a gépkocsi vonatkozásában. A leírtak alapján a megyei bíróság a városi bíróság döntését megváltoztatta, a zár alá vétel körét módosította míg a végzés egyéb rendelkezéseit helyben hagyta.³⁹

5.3. A gyanúsított magánvagyonára

A terhelt tulajdonában lévő vagyon mind a polgári jogi igény, mind a vagyonekbevitel fedezetére zár alá vehető. A terheltnél feltalált vagyontömeg elemei szempontjából nem mindig tűnik ki egyértelműen, hogy mely rész a terhelt tulajdona és mely rész az, amivel más jogosult felé kell elszámolnia, ahogy ez az alábbi jogesetből is kitűnik.

A vesztegetés büntette és más bűncselekmények miatt indult büntető eljárás a terhelt és társai ellen. Az elsőfokú bíróság végzése ellen a terhelt és védője élt fellebbezéssel a zár alá vétel feloldása érdekében azzal az indokolással, hogy a bűnösség megállapítására még nem került sor, tehát vagyoni joghátrányt sem alkalmazhat a terhelttel szemben a bíróság. A védő indokolása szerint a zár alá vett összeg magában foglalja a munkaügyi bíróság által részére perköltséggént megítélt 170.000 forintot is, mely nem tartozik a gyanúsított magánvagyonába.

A védői fellebbezés az alábbiak szerint részben alapos. Tévedett az elsőfokú bíróság, amikor a teljes összeg tekintetében elrendelte a bűnügyi zárat, nem vizsgálva azt a körülményt, hogy az első- és másodfokon meghatározott összesen 170.000 forint perköltség – bár a felperes kezéhez kell teljesíteni – valójában a perképviselőt ellátó ügyvédnek jár. Ennél fogva nem vehető bűnügyi zár alá, mivel nem a terhelt magánvagyonára. A Pp. meghatározása szerint perköltség mindaz a költség, ami a felek célszerű és jóhiszemű pervitelével kapcsolatban akár a bíróság előtt, akár a bíróságon kívül merült fel (előzetes tudakozódás és levelezés költsége, eljárási illeték, tanú- és szakértői díj, ügygondnoki és tolmácsdíj, helyszíni tárgyalás és szemle költsége stb.).

³⁸ A szerző által készített táblázat.

³⁹ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, Bnf.18/2010/2. számú ítélete.

Ezért a megyei bíróság osztva a védői fellebbezésének ezen indokát, a biztosítási intézkedést a Be. 160. § (7) bekezdés II. tétele alapján 170.000 forint vonatkozásában feloldotta, és ezt az összeget a Be. 155. § (2) bekezdése szerint a terheltnek kiadni rendelte. Az elsőfokú bíróság végzésében helyesen állapította meg, hogy a zár alá vétel indokolt, azonban tévedett, amikor ennek okát csak abban jelölte meg, hogy a gyanúsítottal szemben a Be. 159. § (2) bekezdés I. fordulata szerint olyan bűncselekmény miatt folyik az eljárás, amellyel kapcsolatban vagyoneklobzásnak van helye. Az sem helytálló, hogy a zár alá venni szándékozott magánvagyron bűncselekmények elkövetéséből származik.

Az elsőfokú bíróság maga hivatkozik arra, hogy a terhelt egy előzetesen befejezett per eredményeként jutott hozzá elmaradt munkabér, ennek kamata, felmentési idő mentesítési részére járó munkabér, üdülési hozzájárulás, melegítkeztetési hozzájárulás, továbbá kárátalány megfizetése és perköltség címén a biztosítási intézkedés alá vont 3.250.350 forinthez, tehát ez a vagyon semmilyen összefüggésben nem áll az alapos gyanú tárgyát képező bűncselekményekkel.⁴⁰ Ebben a jogesetben a bíróság ítéletével a probléma tulajdonképpen az volt, hogy nem különítette el a magánvagyontól a bíróság által a védő részére elrendelt perköltséget.

5.4. A legcélszerűbb kényszerintézkedések

Okkal merül fel a kérdés, hogy a vagyon jellegétől függően – polgári jogi igény, vagy vagyoneklobzás biztosítására - mely vagyoni kényszerintézkedés a legcélszerűbb. Sorra vettem a különféle vagyontárgyakat és jogesetekkel szemléltetem azok célszerűségét.

Az ingóságok tekintetében a megfelelő intézkedés a lefoglalás lehet. Ez alól véleményem szerint kivételt képez a gépkocsi, mert a lefoglalással járó használati korlátozás ronthatja a jármű műszaki állapotát. Erre példa a következő jogeset: a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság a terhelt és társai ellen különösen nagy értékre, üzletszerűen elkövetett sikkasztás büntette, jelentősen nagy kárt okozó üzletszerűen elkövetett csalás büntette, csődbüntett, közokirat-hamisítás büntette és más bűncselekmények miatt indított büntető ügyben a következő végzést hozta meg:

- II. r. vádlott tulajdonában lévő Toyota gyártmányú gépjármű,
- a Veszprémi Körzeti Földhivatalnál nyilvántartott ingatlant az egyik érdekelt 4/56 arányú tulajdonának, és I. r. vádlott, II. r. vádlott és III. r. vádlott ezen fennálló holtig tartó haszonélvezeti jogának zár alá vételét rendeli el.

A magánfelek kártérítési igénye összesen 47.976.297 forint volt. A tényállásból kiderül, hogy az eljárás lefolytatása alatt a vádlottak elajándékozták a tulajdonukban álló ingatlanhányadot, azon örökös haszonélvezeti jogot alapítva. Ezáltal alaposan lehet tartani a polgári jogi igény kielégítésének megghiúsításától.

Az előterjesztett polgári jogi igényekre nem szolgál kellő fedezetül a már bűnügyi zár alá vett vagyon, ezért a Be. 159. § (2) bekezdés II. fordulata szerint és a (3) bekezdése alapján helye van további vagyontárgyak zár alá vételének. A vád tárgyává tett bűncselekmények olyanok, hogy az ügydöntő határozatban vagyoneklobzásnak lehet helye. Vagyoneklobzást kell elrendelni a Btk. 74. § (1) bekezdése alapján a bűncselekményből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett, a vagyonra, amely a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagy azzal összefüggésben szerzett vagyon helyébe lépett. Vagyoneklobzást kell elrendelni arra a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amellyel más gazdagodott a Btk. 74. § (2) bekezdése alapján. Mindez bizonyítás kérdése, figyelemmel arra, hogy a szerzés időpontjai a büntetőeljárás hatálya alá esnek.

A zár alá vétel elrendelésének tehát a Be. 159. § (2) bekezdés I. tétele szerint is törvényes indoka van. A kifejtettekből az is következik, hogy alaposan lehet tartani a polgári jogi igény kielégítésének megghiúsításától, illetve a vagyoneklobzás fedezetének elvonásától. Ezért a megyei bíróság a Be. 273. § (1) bekezdése szerint eljárva a Be. 159. § (1) bekezdése, (2) bekezdés alkalmazásával a rendelkező részben foglaltak szerint határozott.⁴¹

Véleményem szerint ebben az esetben az eljáró bíróság helyesen rendelt el zár alá vételt a gépjárműre, mivel azzal csak a rendelkezési jogot függeszti fel, de lehetőséget ad az állagmegóvásra, ezzel a jármű értékének megtartására. A sértetti érdek ugyanis az, hogy az eljárás jogerős befejezésekor a megítélt kártérítés összegének minél magasabb részét elérje a zár alá vett vagyontárgy értékesítéséből befolyó bevétel.

Ingatlanra csak zár alá vétel rendelhető el. Ez tulajdonképpen a zár alá vett vagyontárgyak és vagyoni jogok feletti rendelkezési jogot függeszti fel, és a feltételek megvalósulása esetén bárkivel szemben alkalmazható. Ugyanez a helyzet a vagyoni értékű jogokkal is, így például: haszonélvezet, üzletrész, pénzkövetelés, beleértve a bankszámla követelést is. A zár alá vétel tárgya lehet ugyanis, minden olyan

⁴⁰ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, Bnf.229/2007/3. számú ítélete.

⁴¹ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság B.219/2006/9. számú ítélete.

ingatlan, illetve ingóság, amely vagyonekobbzás alá esik, vagy polgári jogi igény fedezetül szolgál. A fentieket a következő példákkal támasztom alá:

- A városi bíróság végzésében a terhelt ingatlanra bejegyzett holtig tartó haszonélvezeti joga tekintetében 40.000.000 Ft erejéig rendelt el zár alá vételt. A végzéssel szemben a terhelt és a védője élt fellebbezéssel. A gyanúsított arra hivatkozott, hogy tartozása nem áll fenn a sértettekkel szemben, és az ingatlan nem képezi a tulajdonát. A védő fellebbezésében arra hivatkozott, hogy a zár alá vétel sérti az ingatlan tulajdonosának jogait, a haszonélvezeti jog amúgy sem értékesíthető, így zár alá sem vehető, mivel nem megoldható egy későbbi kielégítés. Álláspontja szerint nincs adat arra, hogy a terhelt megíúsítaná a kielégítést, hiszen a kölcsön jelentős részét már vissza is fizette. A védelmi fellebbezés nem voltak alapos, hiszen vagyoni értékű jog is képezheti zár alá vétel tárgyát.⁴²
- A Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság a különösen jelentős kárt okozó csalás büntette és más bűncselekmények miatt a vádlott tulajdonában álló „kivett beépítetlen terület” megnevezésű ingatlan ¼ tulajdoni hányadára zár alá vételt rendelt el. Továbbá a vádlott rendelkezése alatt álló bankszámlák és az azon lévő, illetve oda a későbbiekben beérkező pénzeszszegek tekintetében is zár alá vételt rendelt el. Ezek a magánfelek által előterjesztett valamennyi polgári jogi igény, továbbá a vagyonekobbzás fedezetül szolgálnak.⁴³ A bankszámlára beérkezhetnek a jóváírások, a tulajdonos azonban nem tud róla tranzakciót indítani, illetőleg pénzt leemelni.
- Az üzletszerűen, különösen nagy értékre elkövetett sikkasztás büntette és más bűncselekmény miatt vádlott ellen folyamatban lévő büntetőügyben a másodfokon eljáró törvényszék a városi bíróság végzését megváltoztatja, azzal, hogy a zár alá vétel elrendelése az érintett ingatlanok tekintetében a gyanúsított haszonélvezeti jogára vonatkozik.
- A városi bíróság fentebb hivatkozott végzésével a gyanúsított tekintetében a fia tulajdonában álló ingatlanokra és a gyanúsított tulajdonában lévő gépkocsira nézve rendelt el zár alá vételt.⁴⁴

Ebben az esetben is úgy vélem, hogy a gépkocsira nézve, továbbá az ingatlan, illetve a haszonélvezeti jogra vonatkozóan a zár alá vétel a helyes megoldás.

5.5. Utólagos elkobbzás

Azokban az esetekben, ahol az ügydöntő határozatokban a bíróság nem rendelkezett a jogellenesen birtokban tartott bűnjel jogi sorsáról, különleges eljárásban kell és lehet ezt pótolni. A terhelt és társai ellen jelentős mennyiségű kábítószerrel visszaélés büntette valamint lőszerrel való visszaélés büntette miatt indult eljárás.

Az első fokon eljáró bíróság csak a terhelt büntetőjogi felelősségéről határozott, azonban nem rendelkezett ügydöntő határozatában a bűnjel sorsáról. A büntetőjogi felelősségről hozott határozat a másodfokon eljáró bíróság ítéletével emelkedett jogerőre, de a hiányosságot ez a bíróság sem észlelte.

A Győr-Moson-Sopron Megyei Főügyészség indítványozta a lőszer-hüvely utólagos elkobbzását. Az indítvány alapos volt. Utólagos elkobbzásnak a Be. 570. § alapján van helye, miszerint ha a bíróság jogerős ügydöntő határozatában az elkobbzásról nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, erről a bíróság az ügyész indítványára, illetve hivatalból utólag határoz.

Az első fokú bíróság különleges eljárás keretében rendelkezhet utólag a nyomozás során lefoglalt bűnjel sorsáról a Be. 571. §-ában foglaltak alapján. Ez alapján, ha a bíróság az ügydöntő határozatában a lefoglalt dolog kiadásáról, megsemmisítéséről, illetőleg arról, hogy az az állam tulajdonába kerül, nem, vagy nem a törvénynek megfelelően rendelkezett, erről az ügyész indítványára vagy hivatalból utólag az 570. § megfelelő alkalmazásával határoz.

VÉGSZÓ

Szeretném összegezni azokat a jogalkalmazási kérdéseket, amelyek fő problematikáját képezték a dolgozatotnak. Az eljáró bíróságok számára az egyik nehézséget a megfelelő vagyoni joghátrány megválasztása jelenti, a másik problémát a vagyonekobbzás, illetőleg a polgári jogi igény fedezetére szolgáló vagyon körének meghatározása.

Mindenekelőtt fontos a vagyon hollétének, tulajdonosának vagy birtokosának és értékének tisztázása. Törvényes és megalapozott döntés akkor hozható, ha tudjuk: van-e vagyon, az kinek a vagyona, mely

⁴² Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság Bnf.149/2010/2. számú végzése.

⁴³ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság B.35/2007/228. számú végzése.

⁴⁴ Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság Bnf.18/2010/2. számú végzése.

jogcímen, milyen jellegű, valamint, hogy annak mennyi az értéke, illetve hol található. Ezek a jogalkalmazási gondok elsősorban abból fakadnak, hogy a nyomozó hatóság még mindig nem fordít kellő körültekintést és időt a vagyonfelderítésre. A korábbi években tapasztalt teljes érdektelenséggel szemben e téren a nyomozati munka sokat javult, de még mindig hagy kívánnivalót maga után. Országosan is nagy különbség van az eredményességben. Ha elmarad a teljes körű vagyonfelderítés, azt a bírói szakban kell pótolni a tényállás megállapítása körében, mely nagyon időigényes és bonyolult bizonyítási tevékenység.

A bíróságok az időszerű ítélkezés követelményének betartása érdekében sok esetben mellőzik e bizonyítás lefolytatását, melynek eredménye a vagyoni intézkedés elmulasztása, vagy annak helytelen módja. A büntető anyagi- és eljárásjog modernizációja, az európai uniós tagállamok közötti jogharmonizáció folyamata kényszerítő hatást gyakorol a bírói munka e téren való fejlődésére. Remélem, hogy a dolgozatomban is egyik eszköze lehet a „csipkerózsika álomból” történő ébredésnek.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1.] GÁBOR ZSOLT (szerk.): *Büntetőjog I.*, 2014, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- [2.] HOLLÁN MIKLÓS: *Vagyonelkobzás*, 2008, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft.,
- [3.] KAJTOR GERGELY: Az elkobzás. A Csemegi-kódextől napjainkig, in *Jogi Fórum Publikáció*, 2013, [http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/kajtor_gergely_az_elkobzas_a_csemegi_kodextol_napjainkig\[jogi_forum\].pdf](http://www.jogiforum.hu/files/publikaciok/kajtor_gergely_az_elkobzas_a_csemegi_kodextol_napjainkig[jogi_forum].pdf), (2016.09.14.).
- [4.] LAJKÓ PÉTER: A vagyonelkobzás története és szabályozása a hatályos Btk.-ban, in *Jogi Fórum Publikáció*, 2015, <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/710>, (2016.09.22.).
- [5.] MIHÓNÉ LEITNER JUDIT: A bűncselekményből eredő vagyon elvonása, *Vagyonelkobzás*, in *Magyar Jog*, 2013/2. szám, 87-92., http://hvgorac.hu/sites/portal/files/mj_2013_02.pdf, (2016.09.14.).
- [6.] NAGY FERENC: *A magyar büntetőjog általános része*, 2010, HVG-Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., Budapest.
- [7.] NÉMETHY ANDREA: Az elkobzás és a vagyonelkobzás büntetőjogi szabályozás-története 1978 után, in *Magyar Jog*, 2001/9. szám, 531-536.

FELHASZNÁLT JOGFORRÁSOK

- [1.] 2012. évi C törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- [2.] 2011. évi CCII. törvény, Magyarország Alaptörvénye.
- [3.] 1998. évi LXXXVII. törvény a büntető jogszabályok módosításáról. [5.] 2001. évi CXXI. törvény 12-15. §-ához fűzött miniszteri indokolás.
- [4.] A Büntetőeljárásról szóló 1998.évi XIX. törvény.
- [5.] 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- [6.] 1961. évi V. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
- [7.] 4/2015 BJE.
- [8.] 4/2009 BJE.
- [9.] Kúria a 2306/2011. számú büntető elvi határozata.

FELHASZNÁLT BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK

- [1.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, B.302/2007/151. számú ítélete.
- [2.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, Bnf.18/2010/2. számú ítélete.
- [3.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, Bnf.220/2009/2. számú ítélete.
- [4.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, B.35/2007/60. számú ítélete.
- [5.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság B.219/2006/9. számú ítélete.
- [6.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság Bnf.149/2010/2. számú végzése.
- [7.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság B.35/2007/228. számú végzése.
- [8.] Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság, mint másodfokú bíróság Bnf.18/2010/2. számú végzése.

AZ EURÓPAI TANÁCS KERETHATÁROZATAI

- [1.] 2003/577/IB kerethatározat.
- [2.] 2005/212/IB kerethatározat.
- [3.] 2006/783/IB kerethatározat.

INTERNETES FORRÁSOK

- [1.] <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/legfrissebb-hireink/bunugyek/ujpesti-kabitoszer-kereskedok-rendorkezen-videoval>, (2016.09.17.).
- [2.] <http://www.gerotamas.hu/blog/item/58-zar-ala-vetel.html>, (2016.10.11.).
- [3.] https://e-justice.europa.eu/content_confiscation-94--maximize-hu.do, (2016.09.19.).
- [4.] <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3A116009>, (2016.10.25.).